

BULGARİSTAN HALK CUMHURİYETİNDE ZORUNLU EĞİTİM SONRASI EĞİTİM

Iskra KOTOVA

Sofya Bilimsel Araştırma
Merkezi Uzmanı

Çev. : Asis. Dr. Adil TÜRKÖĞLU

«Yazarın bu tebliği Unesco Paris Merkezi ve Türkiye Millî Komisyonu ile Eğitim Fakültesi Eğitim Araştırmaları Merkezin-
ce düzenlenen Güney Doğu Avrupa Ülkelerinde Zorunlu Eğitim
Sonrası Eğitimde Yenilikler isimli uluslararası toplantıdaki su-
nuşunu özetlemektedir. Kotova bu sunuda, Bulgaristan Halk
Cumhuriyetindeki durumu eğitimin amaçlarından başlayarak
ortaöğretim sistemi içinde ele almıştır. A.T.»

Bulgar eğitim sistemi, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Ana-
yasasına, yaşamı okula yaklaştıran Yasaya, Bulgaristan Halk
Cumhuriyeti Millî Eğitiminin gelecekteki gelişmelerini düzen-
leyen Yasaya, Yüksek Öğretim Yasasına, Millî Eğitimle ilgili
Devlet Konseyi kararnamelerine göre düzenlenmiştir.

Bulgar Halk Cumhuriyeti Eğitim Sisteminin amaçları,

a) Teknik ve bilimsel gelişmelerle, modern yapıya uygun,
karmaşık sorunları çözümlenebilecek yetenekli yüksek kadrolar
hazırlamak.

b) Günün çelişki ve zorluklarının üstesinden gelen yeni
sorunlara yönelik, bağımsız düşünen yaratıcı kişiler yetiştir-
mek.

c) Diğer uluslarla barış ve işbirliği anlayışı içinde, yük-
sek kültüre sahip, halkın idealleri ve devrimci geleneklere uy-
gun eğitilmiş vatandaşlar yetiştirmek.

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Anayasasına göre :

- Eğitim her kademe ve kategoride parasızdır.
- Eğitim kurumları devlete aittir.
- Eğitim modern bilimdeki gelişmelere ve Marksist - Leninist ideolojiye dayanır.
- Temel eğitim sekiz yıl ve zorunludur.
- Devlet ikinci devre zorunlu eğitim için gerekli koşulları hazırlar.
- Devlet eğitimi destekler, eğitim kurumlarının çalışma koşullarını iyileştirir, yetenekli öğrencileri teşvik eder ve burs verir.
- Milli Eğitim Kanununa göre 7 - 16 yaş arasındaki tüm çocuklar için sekiz yıllık eğitim zorunludur. Zorunlu Eğitimin düzenli işlemesi halk konseyleri tarafından sağlanır. Bu amaçla okullar, okuma odaları, kütüphaneler, okul kantinleri, öğrenci yurtları gereksinmelere göre düzenlenir.
- Sekiz yıllık zorunlu eğitimi bitiren tüm vatandaşlar, din, seks, milliyet ayrımı olmaksızın ortaöğretim kurumlarına serbestçe kabul edilirler.

Eğitim Sisteminin Yapısı

— Okul öncesi kurumlar (Çocuk bahçeleri) 3 - 6 yaş arası çocuklar devam eder.

— Sekiz yıllık sınıflar : Sekiz sınıfa kapsar; birinci, üçüncü sınıflar ilk sınıf olarak kabul edilir.

— Dersler bir öğretmen tarafından verilir. Özel dersler uzman öğretmenler tarafından verilir.

— Politeknik okullar (gymnases) üç yıl süreli

— Mesleki teknik okullar, üç yıl süreli

— Meslek okulları (technicums) üç yıl süreli

— Sanat okulları, dört yıl süreli

— Spor okulları, süre değişebilir.

Politeknik okullar, mesleki teknik okullar ve diğerleri gece öğretimi de yaparlar.

Tüm öğrenciler, (Birinci sınıftan, sekizinci sınıfa değin) okul araçlarını ve ders kitaplarını parasız olarak alırlar.

Tüm ortaöğretim kurumları karmadır, kız ve erkeklere herhangi bir ayrıcalık tanınmaz. Kızlar mesleki teknik okulların özel uzmanlık gerektiren bazı bölümlerine kabul edilmezler.

Politeknik okulların öğrencileri üçüncü sınıftan sonra temel bazı derslerden geçirdikleri olgunluk sınavıyla bir üst kura geçebilirler. Meslek okulu öğrencileri belirli derslerden bir sınav ve tez savunmasıyla mezun olurlar.

Mesleki teknik okul öğrencileri teorik ve pratik sınavları vererek mezun olurlar. Ayrıca Matematik, Bulgar dili ve edebiyatı sınavlarına tabi tutulurlar.

Gençler ortaöğretimden sonra, yüksek öğretim kurumlarına ve farklı enstitülerde öğrenimlerine devam edebilirler.

1977 de genel orta öğretime doğru bir geçiş programı kabul edildi. Bu amacın 1980 den önce gerçekleşmesi öngörülmektedir.

1974 - 75 ve 1975 - 76 öğretim yılında, öğrencilerin % 96 sı orta öğretim kurumlarını bitirerek öğrenimlerini bir üst derecedeki yüksek öğretim kurumlarında sürdürdüler.

2. Orta öğretim (Zorunlu eğitim sonrası) şöyledir :

a) Politeknik okullar (gymnaseses) üç yıl süreli

Bu okulların bazılarında şu dersler ağırlıktadır. Matematik, beşeri bilimler, diller (Rus diliyle birlikte batı dilleri, Fransızca, Almanca, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca)

b) Mesleki Eğitim Kurumları

— Meslek okulları (technicums) dört yıl süreli

— Mesleki teknik okullar üç yıl süreli

c) Başka okullar

— Sanat okulları dört yıl süreli

— Spor okulları

Tüm Bulgar vatandaşları ve azınlıklar 14 - 15 yaş arası orta öğretim kurumlarına devam edebilirler. Gece öğretimi için yaş sınırı 40'dır. Öğrenciler sekiz yıllık temel eğitim dönemindeki başarılarına göre farklı orta öğretim kurumlarına dağılırlar. Bazı okullar için yarışma sınavları yapılır.

3. Tüm kademe ve kategorilerde eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından programların birliği esasına göre düzenlenir. Okul programları periyodik gelişmelere ve değişikliklere uğrayabilirler.

Politeknik okul öğrencileri genel öğretimle ilgili şu dersleri etüd ederler. Bulgar dili ve edebiyatı, Rus dili, Batı dilleri, matematik, fizik, astronomi, kimya, biyoloji, tarih, anayasa, coğrafya, komünist uluslar, psikoloji ve bilim. Estetik derslerde etüd ederler. Kültür fizik, askeri eğitim, üretim formasyonu.

Ayrıca bazı seçimlik dersler alırlar. (Matematik, steno, rus dili, batı dilleri, latince, türkçe, müzik, resim, otomobil, traktör)

Ayrıca esas derslere ek olarak meslek okulları (technicum) ve mesleki teknik okullardaki pratik çalışmalar ve laboratuvar çalışmalarına da katılırlar.

4. Bulgaristan Halk Cumhuriyetinde mesleki rehberlik halk, veliler çalışma toplulukları, ve okullar tarafından somut bir çalışmayla gerçekleştirilir.

Bulgaristan'da mesleki yönelmenin esas fonksiyonları:

a) Tüm mesleklere, manevi değerlere, yaratıcı eğitime ve çalışmaya karşı sosyalist davranış geliştirmek (I. sınıftan XI. sınıfa kadar)

b) Mesleki formasyon için, meslekler ve bölümleri, çeşitli kategorideki okullar için mesleki bilgiler (VI. sınıftan XI. sınıfa kadar)

c) Ülkenin ve bölgelerin gereksinmelerine, çeşitli mesleklerin özelliklerine, genel teknik yeteneklere uygun farklı mesleklere seçim için yönetici bilgiler (VIII. sınıftan XI. sınıfa kadar)

d) Mesleki danışma (VI. sınıftan XI. sınıfa kadar)

— Meslek seçimi (VIII. sınıftan XI. sınıfa kadar)

- Okullarını bitiren öğrencilere planlı dağıtma (VIII. sınıftan XI. sınıfa kadar)
 - Gençlerin mesleki adaptasyonuna yardım. (VIII. sınıftan XI. sınıfa kadar)
5. 1976 - 1977 öğretim yılında orta öğretimde öğrencilerin dağılımı :

Zorunlu Öğretim

V. sınıftan VIII. sınıfa kadar —586 967,10.000 nüfus için 672.32 öğrenci,

Zorunlu Eğitim Sonrası

1. Politeknik okullarda (IX. sınıftan XI. sınıfa kadar)
101.247 öğrenci 10.00 nüfus için 129.80 öğrenci
2. Tecnicum'larda, meslek okullarında ve mesleki teknik okullarda 243.308 öğrenci, 10.000 nüfus için 324.37 öğrenci.
 - a) Tecnicum'larda 94 658 öğrenci, 10.000 nüfus için 148.84 öğrenci
 - b) Meslek okulları ve mesleki teknik okullarda 145.140 öğrenci 10.000 nüfus için 171.50 öğrenci
 - c) Sanat okullarında 3 150 öğrenci 10.000 nüfus için 4,02 öğrenci

6. Zorunlu öğretim sonrası genel öğretime geçiş için dene-me çalışmalarının, sosyo - ekonomik sonuçlara göre belirlenerek 1980 den önce gerçekleşmesi öngörülmektedir. Yeni orta öğretimin karakterinin ortaya konması gerekecektir. Yapının ve muhtevanın hazırlanması, eğitim ve öğretim çalışmalarının kalitesinin yükseltilmesi, mesleki yöneltmenin iyileştirilmesi, orta öğretim kurumları arasında ilişki kurulması, materyallerin iyileştirilmesi. Her kademedeki öğretmenlerin formasyonunun geliştirilmesi. Yeni muhtevanın denenmesi, politeknik okulların organizasyonunun yenilenmesi.

7. Orta öğretimi başarıyla bitiren tüm öğrenciler serbestçe yüksek öğretim ve ön lisans (semi-superiur) girebilirler. Yüksek öğretim için yaş sınırı 35 dir. Mektupla ve gece öğretimi için yaş sınırı 40 dir. Adaylar yüksek öğretime girenken bir yarışma sınavı geçirirler. Adayların sıralaması orta öğretim bitirme dip-

lomalarındaki notlara ve giriş sınavlarındaki başarılarına göre yapılır.

Yarışma Sınavı Olmadan Kabul Edilenler :

a) Teknik ve bilimsel buluşlarıyla altın madalya alan gençler, uluslararası olimpiyatlarda farklı alanlarda birincilik derecesi alanlar.

b) Çalıştığı kurumda en az 2 sene mesleki staj yaptığını belirten belge getiren genç işçi ve köylüler. Bunlar 8 aylık başarılı hazırlık kurslarına tabi tutulurlar. Bu kategoridekilere % 20 kontenjan ayrılır.

Öncelikle kabul edilenler;

a) En az 2 sene mesleki staj yapan genç işçiler,

b) Kadro eksikliği olan departmanların adayları. Bu kategorilere % 10 kontenjan ayrılır.

8. 1970 - 1975 yılları arasında 71.148 öğrenci yüksek öğretim diploması aldı.

1976 - 1977 öğretim yılında 13.007 öğrencinin mezun olduğu bölümler.

	%
Teknik	40,4
Ekonomi	16,3
Tarım	4,4
Pedagojik disiplinler ve üniversiteler	19,7
Tıp	10,1
Sanat	4,2
Kültür - fizik	2,1
Hukuk	2,8

1976 - 1977 öğretim yılında 75.852 öğrenci gündüz öğretimi-ne 1279 gece öğretimine, 27.286 mektupla öğretime devam etmiştir. 1081 öğrenci yabancı ülkelerde öğrenim görmüştür. Toplam öğrenci sayısı 105.498 dir.

1974 - 1975 öğretim yılında, Bulgaristan Halk Cumhuriyetinde 10.000 nüfusa 120 üniversite öğrencisi düşmekteydi. Bu rakam dünyada 1. sıralarda bir yerdir.

Mektupla öğrenim yapan öğrenci sayısı sürekli artmaktadır. Örneğin: 1974 - 1975 öğretim yılında, 73.608 öğrenci gündüz öğretimine, 28.895 öğrenci mektupla öğretime, 1.131 öğrenci gece öğretimine devam ediyordu.

Her sene takriben 15 bin meslek okulu öğrencisi yüksek öğretim diploması almaktadır.

9. Orta öğretimden sonra gençler çok sayıda yüksek öğretim enstitülerine ön lisans (semî-superieur) devam edebilirler.

Okul öncesi için öğretmen enstitüleri

İlk okullar için yüksek öğretim düzeyinde öğretmen enstitüleri

Meslek eğitimi öğretmenleri için enstitüler

Kütüphaneciler için enstitüler

Haberleşme enstitüleri

Uluslararası turizm enstitüleri

Kültür ve eğitim kadroları için enstitüler

Koregraf ve müzik kadroları için enstitüler

Yüksek tıp enstitüsü

Yüksek teknik enstitüsü

Yüksek ekonomi enstitüsü

Yüksek tarım enstitüsü

Yüksek sanatlar enstitüsü

Yüksek kültür fizik enstitüsü

Enstitülerde gündüz, akşam ve mektupla öğretim yapılır.

Yüksek öğretim kurumlarının yanında üniversite sonrası yetiştirme merkezleri kurulmuştur. Duruma göre değişik süreli yetiştirme kursları ve özel kurslar bu merkezlerde organize edilir.

10. Son yıllarda meslek okullarının kalitesini yükseltme çabaları yoğunlaşmıştır. Muhteva ve pratik çalışmalarda yenilikler yapılmaktadır. Yüksek öğretim enstitüleri, bilimsel üniteler ve ekonomiyle bağlantılar kurmaktadır.

Yüksek öğretim enstitülerini geliştirmek için uğraşlar :

— Sosyal zorunluluklar gözönünde alınarak mesleki ünvanların (isimlerin) değişmesi;

— Eğitim ve öğretim çalışmalarının etkinleştirilmesi, muhtevanın çağdaştırılması;

— Gençliğin komünist ve ideolojik eğitiminin etkinleştirilmesi;

— Toplumun sosyal yapısına uygun olarak öğrencilerin sosyal yapılarının düzenlenmesi;

— Yetenekli öğrencilerin desteklenmesi, v.s.

1. Bulgaristan Halk Cumhuriyetinde Zorunlu eğitim sonrası esas sorunlar yeni politeknik okulların düzenlenmesiyle ilgilidir. (1. sınıftan XI. sınıfa.) Bilhassa orta öğretim ikinci devre (VIII. sınıftan XI. sınıfa kadar)

Bu sorunlar yeni politeknik okullardaki öğrencilerin formasyonu, mesleki yöneltme, eğitimin etkinleştirilmesi ve genel orta öğretimin gerçekleştirilmesiyle ilgilidir.

Bu sorunların çözümü için araştırma merkezlerinde araştırmalar yapılmaktadır.

12. Öğrenciler orta öğretim ve yüksek öğretim kurumlarına bir plan dahilinde kabul edilirler.

Normal öğretime paralel olarak mesleki eğitim merkezlerinde milli ekonominin gereksinimlerine uygun olarak işçilere hizmet içi eğitim yaptırılır.

Bakanlar, kuruluşlar ve halk konseyleri öğrenimlerini bitiren tüm gençlere ilgili kurumlarda kadro sağlamak zorundadırlar. Öğrenimlerini bitiren gençler departmanlara, kuruluşlara, bakanlıklara dağıtılırlar. Departman müfettişleri bu dağılımı kontrol ederler.

Yerel yapıyı geliştirmek için, hükümet ve parti dokümanlarındaki çeşitli kararlara uygun olarak bir proje hazırlanmıştır.

Proje, VII. plan dönemindeki gelişmelere, üretim ekonomisinin branşlarına, yerel özelliklere ve köy sistemlerine göre eğitim sisteminin düzenlenmesini öngörmektedir.